

בכלל – ענינו של יעקב, שמן (רזין דרזין) שבתורה, באופן שמאיר
„על פתח ביתו מבחויץ“, „יפוצו מעינותיך חוצה“, „עד דכליא רגלא
דתרמודאי“.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

(7) שבת שם.

(8) משלי ה, טז.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מקץ

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ב

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ותשע לבריאה
שנת הקהל

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR MOTHER
Mrs. Chaya bas Reb Avrohom Hoffman ע"ה
Passed away on 20 Kislev, 5769

ת. נ. צ. ב. ה.

DEDICATED BY HER CHILDREN שיחיו

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

נה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן ב"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה „אשר חרפו עקבות משיחך“, ולהביא בפועל להתגלות דוד מלכא משיחא, ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק „לפתוח את העיניים“ ולראות ש„הנה זה (המלך המשיח) בא“³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה ש„מכאן ואילך מוסיף והולך“⁴) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנגרש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם „מעט“, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה

- 1) תהלים פט, נב.
- 2) ראה שיחת שמח"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תשי"ב ס"ע 141 ואילך.
- 3) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.
- 4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה – שהרי „מעלין בקודש (ועאכו"כ ש) אין מורידין“ (שבת כא, ב).
- 5) שבת כא, ב. שרע אריח סתרע"א ס"ב.
- 6) ויגש מז, ט.

א. המנעות יוסף מלשמש בשני רעבון, והקושיא מהנהגת יצחק ולוי

על הפסוקי „וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב“ אומר רש"י בפירושו (מהגמרא²) „מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון“.

שואל התוספות³: יוכבד הרי נולדה „בין החומות“⁴ (כאשר יעקב ובניו הגיעו למצרים), והרי „אותו העת עת רעב היה“⁵, כיצד ניתן לומר, כי לוי (אבי יוכבד) עבר על איסור חס ושלום?

בדומה לכך שואלים מהנאמר⁷, „וירא... יצחק מצחק“ – „שראהו משמש מטתו“⁸ – והלא היה אז „רעב בארץ“⁹?

המפרשים מאריכים בזה¹⁰, ומתרצים את השאלות הנ"ל בכמה אופנים, ומהם:

א) אין זה איסור ממש, אלא רק מדת חסידות¹¹ ויצחק ולוי לא נזהרו במדת חסידות¹² (או, שלפני מתן תורה לא היה הדבר אסור¹³,

- 1) פרשתנו מא, נ.
- 2) תענית יא, א.
- 3) תענית שם ד"ה אסור.
- 4) סוטה יב, א. ב"ב קכ, רע"א. קכג, ריש ע"ב. ובכ"מ. הובא בפרש"י עה"ת (צויין לקמן הערה 28).
- 5) שהרי יעקב ירד מצרימה שנתיים אחרי התחלת הרעב (ראה ויגש מה, ו ואילך. רש"י שם מז, ט).
- 6) ראי"ם, גו"א ועוד (פרשתנו עה"פ).
- 7) תולדות כו, ח.
- 8) רש"י שם. וראה ב"ר עה"פ (פס"ד, ה).
- 9) תולדות כו, א. וראה לקמן סעיף ב והערה 27.
- 10) ראה מפרשים: לש"ס תענית שם; לרש"י פרשתנו עה"פ; לב"ר פלי"א, יב. נ"כ הטור ושו"ע או"ח סו"ס תקעד. ועוד.
- 11) תוס' תענית שם.
- 12) וכבר הקשו ע"ז דאטו יצחק ולוי לא היו נזהרים במדת חסידות (צידה לדרך ואוה"ח כאן). וכן, איך אתם בש"ס דאטור* (גבורות ארי תענית שם. צידה לדרך כאן. ועוד). וראה הערה הבאה.
- 13) ב"ר לטאו"ח שם. ועד"ז ברע"ב (בתי' הא'). יפה

והראיה מיוסף הריהי אסמכתא בלבד¹⁴.

ב) אלה שהינם „חשוכי¹⁵ בנים¹⁶ – שעדיין לא קיימו מצות פרי' ורבי¹⁷ (כמו יצחק ו) לוי¹⁸ (באותו זמן), או¹⁹ „בליל טבילה²⁰, לגביהם לא קיים האיסור²¹“.

ג) האיסור הוא רק כאשר „ישראל שרויין בצער“²², ולכן לא היה איסור אצל (יצחק²³

תואר לב"ר שם. ט"ז או"ח שם [ובאמרי שפר (הועתק בצידה לדרך ובאר יצחק לרש"י כאן), שגם כוונת התוס' היא כבב"י, ע"ש].

וצ"ע, שהרי קיי"ל דקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה אפילו מצות דרבנן, כמו שהקשה בחדא"ג מרש"א תענית שם (וראה שד"ח כללים מע' האל"ף אות קפו בסופו. וראה גם דרישה לטאו"ח שם. צידה לדרך ומשכיל לדוד כאן).

14) ב"י שם. וראה (באו"ח) רע"ב שם. ט"ז או"ח שם. ועוד.

15) תענית שם (ושם: חטוכי).

16) כן ת"ל ברבותינו בעה"ת, רע"ב, ראי"ם, גו"א ועוד עה"פ. ובכמה מפרשים (ראה מהרש"א (בחדושי הלכות ואגרות) תענית שם. צידה לדרך כאן. ב"ח לטאו"ח שם), שווה גם כוונת התוס' הנ"ל דהוי רק מדת חסידות ליוסף, כי יוסף לא היתה לו בת (ראה הערה 21) ולא קיים עדיין פו"ר.

17) רש"י תענית שם, וכן נקטו רוב המפרשים. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח [ובט"ז או"ח שם (וראה מאירי, רש"י לרי"ף ועוד תענית שם. רמ"א או"ח שם וס"ל רמ"א ס"ב), דקאי על מי שהולך עירי דוקא, ע"ש].

18) שלא היתה לו בת (ראה מפרשים שבהערה 16).

19) של"ח שער האותיות (קג, ב), הובא במג"א סתעק"ד

שם (אלא שהקשה ע"ז (וראה גם נחלת יעקב לרא"ם כאן), ע"ש). דרישה לטאו"ח שם. משכיל לדוד כאן.

20) כפסק הב"י או"ח שם (ומפרש כן בירושלמי תענית פ"א ה"ז בסופה).

21) ובב"י שם (ועוד) הקשה ע"ז, שהרי גם יוסף ה' חשוכי בנים, שהרי לא היתה לו בת, וכבר האריכו המפרשים בזה. – בעיני יעקב (לע"ז תענית שם) הוכיח שהיתה לו בת ממחז"ל (ב"ר פצ"ג, ח. הובא ברש"י ויגש מד, יט), בתך באנו ליקח" (וראה כלי חמדה ריש פרשתנו). אבל בפשטות י"ל כמ"ש החיד"א (פתח עינים תענית שם) דאורחא דלישנא נקט.

22) לשון הר"ן תענית שם (וראה המשך הגמרא תענית שם. לקמן בפנים סעיף ח).

23) כמ"ש בנחלת יעקב פרשתנו כאן.

לו בכל יום שיבוא², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עסוקים בלב רותח ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות שיש לו עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדרו^ד: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שחנוכה כוללת בתוכה כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת הייחוד הוא נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר מיד ליהודי, ומוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנץ חנוכה ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

...ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה: מיד כשהיודי שומע ומאזין בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמו על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין³, קץ הגאולה!

ואח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"י⁴ – הוא שומע מיד שהמדובר הוא בנוגע לגאולה העתידה⁵!

הקריאה בנוגע לנשיאים בכלל, ובנוגע לנשיא שבט ראובן בפרט מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. שבה תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ואצל) לוי²⁴, היות ויעקב ובניו לא היו שרויין בצער משום שהיתה להם אז תבואה²⁵; וזה שיוסף נמנע מכך, היה משום שהוא לא ידע שיש להם תבואה וחשב שהם שרויין בצער²⁶.

ב. ההוכחה שרש"י אינו מקבל את התירוצים הנ"ל

לפי זה ניצבת תמיהה גדולה בפירושו רש"י: מדוע אין הוא מיישב את הקושיות הנ"ל מיצחק ולוי?

[שהרי, השאלות הנ"ל מתעוררות (גם) בלימוד בדרך הפשוט: על „וישקף אבימלך...“ מפרש רש"י „שראהו משמש מטתו“, ורש"י אומר בפירושו שאז היה (לא רק „רעב בארץ“, אלא) „שנת רעבון“²⁷; וכמו כן מביא רש"י בפירושו על התורה²⁸ שיוכבד „גולדה בין החומות“²⁹, שזה היה בשנות הרעב כמפורש בתורה³⁰.]

(24) ר"ן שם. וראה גם חזקוני, צידה לדרך, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק טוב (בהגהה), נחלת יעקב, אה"ח ועוד כאן. וראה חכמת שלמה לשר"ע או"ח שם עוד תירוצים.

(25) תענית י, ב. הובא בפרש"י פרשתנו מב, א. ומש"נ (לקמן מג, ב וברש"י) „כלו לאכול גו"י – ה"ו ה' לכאורה באמצע שנה הב' להרעב (שהרי תיכף לאחר ירידתם למצרים לשבור אוכל, ירד יעקב מצרימה). ולהעיר מפרשתנו מג, יא.

(26) וראה באו"א בבאר מים חיים ודבק טוב שם. (27) תולדות שם, יב. – ומפרש"י שם מוכח דלא כברא"ם (תולדות שם, ח. פרשתנו כאן) דבמקום יצחק לא ה' הרעב, וכמו שהקשה עליו בנחלת יעקב (תולדות שם), ט"ז או"ח שם. מלאכת הקודש לפירוש רש"י (ליורנו תקס"ג) כאן.

בחדא"ג מהרש"א תענית שם, דמ"ש, וירא גו' מצחק ה' לאחר הרעב, כדיוק לשון הכתוב „כי ארנו לו שם הימים“. ולפי"ז מש"נ אח"כ „ויורע גו' בשנה הריא גו"י (כפרש"י שם) ה' לפני“, אלא שסמכו הכתוב ל„ויגדל האיש גו"י (ראה מלאכת הקודש כאן).

אבל בפסוקים משמע, דמש"נ „ויורע גו"י ה' לאחר ריצו אבימלך את כל העם גו"י“.

(28) ויגש מו, טו. שם, כו. ועד"ז ברש"י במדבר ג, טו. פינחס כו, נט.

(29) להעיר גם מרש"י פינחס שם, כד (מיסודו של ר"מ הדרשו), שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת כו"י (אבל רש"י חולק עליו).

(30) ראה הערה 5.

ולא ניתן לומר שרש"י סומך על אחד מהתירוצים הנ"ל – משום שנוסף על הקשיים השונים שיש בכל אחד מתירוצים אלה (שאין כאן המקום להאריך בהן³¹), הרי ביחס לכולם קיימת אותה שאלה: – הם (אפילו) אינם נרמזים כלל בפירוש רש"י,

[וכמדובר כמה פעמים, שרש"י כתב את פירושו על התורה בסגנון, שגם „בן חמש למקרא“ יוכל להבין את כוונת רש"י ממילותיו (הספורות), מבלי שייצטרך לחפש כל הוספת ביאור עליהן].

מכך שרש"י אומר כאן סתם – ללא שום חילוקים ותנאים: „אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון“, מוכח, כי (א) זהו איסור, כפשוטו³²; (ב) האיסור חל על כל אחד ללא הבדל – גם על יוסף (לפני מתן תורה), וגם על „חשוכי בנים“³³ (ובליל טבילה); (ג) הוא אינו קשור דוקא בכך שישראל שרויין בצער, אלא באם רק קיים מצב של „שני רעבון“ בעולם – הדבר אסור.

ג. הדגשת רש"י שהלימוד „מכאן“ – ולא מנח

תמיהה נוספת בפירושו רש"י זה:

רש"י אומר „מכאן שאסור לאדם כו"י – שהאיסור נלמד מפסוק זה. מהדגשת רש"י „מכאן מובן, שרש"י בא לשלול מקום אחר ממנו ניתן לכאורה ללמוד את האיסור – ומבהיר איפוא רש"י שהלימוד הוא מכאן דוקא. מוצאים אכן בירושלמי³⁴ ובמדרש³⁵,

(31) וכבר האריכו במפרשים בכו"כ קושיות. וראה לעיל הערות 12, 13, 21.

(32) ראה גם לעיל הערה 12. ופשיטא שאין לתרץ בפרש"י עה"ת עפמ"ש בשד"ח שצויין בשוה"ג להערה הנ"ל.

(33) וכפשוטו הכתוב, דוליסף יולד גו' בטרם תבוא שנת הרעב – הא אם היו באים שנות הרעב לא היו נולדים אפרים ומנשה, אף שאז ה' יוסף חשון בנים, כדיוק המפרשים.

(34) תענית שם.

(35) ב"ר פל"א, יב. פל"ד, ז. וראה גם המצויין לקמן הערה 51.

ואם אכן נפרש שהכוונה היא לאותו חלק מה"עולם" שניצול בתיבה (שהשהיה בתוכה נחשבת, "שרוי בצער") – הרי נח ובניו ונשיהם היו בכללם, במצב של "שרוי בצער" ואין זה כמו האיסור הנלמד כאן – שמפני שמספר מסויים (רוב) האנשים הינם בצער לכן חובה על אחרים להשתתף בצערם⁴²;

ובמילא לא ניתן ללמוד מנה שב, שני רעבון" ישנו איסור על אלה שאינם סובלים מהרעב⁴³ – כמו בנידון דידן לגבי יוסף, שאצלו⁴⁴ לא חסרה תבואה⁴⁵.

ה. האיסור למי שאינו בצער – רק ב"שני רעבון" מתמשכות

והביאור בזה, בהקדים דיוק לשון רש"י, (אסור לאדם לשמש מטתו) בשני רעבון" – שלכאורה: הן אמת שזו לשון הגמרא, אמנם מטרת רש"י היא לפרש את הפסוק (ואף אינו מציין שמקור הפירוש הוא בגמרא); ואם כן לא היה עליו לנקוט לשון שונה, אלא לומר, "אסור כו' בשנת הרעב", כלשון הפסוק אותו הוא מפרש, "בטרם תבוא שנת הרעב"?

ובפרט שקיים חילוק ביניהם, ובפשטות: "שנת הרעב" פירושה שבשנה זו יש רעב; מה שאין כן, "שני רעבון" – לשון רבים – מורה, כי זהו מצב המתארך משך זמן.

אין זה רק חילוק באורך הזמן (האם הרעב נמשך רק שנה אחת או יותר), אלא, מקום לומר שזהו חילוק באיכות: כאשר דבר מתרחש פעם אחת (שנה) יתכן שזוהי רק תופעה חולפת; מה שאין כן כשהדבר חוזר על עצמו

42 ע"ד תי' הג' שהובא לעיל סוף סעיף א.

43 ראה ע"ד מלאכת הקודש לפירוש רש"י כאן.

44 משא"כ בכל מצרים שהוזכרו לקנות תבואה אצל יוסף (פרשתנו מא, נה וברש"י. ויגש מז, יג וברש"י) ואילך. ולהעיר מהשקו"ט ע"ד ההלכה (הובאה בשערי תשובה לשו"ע או"ח ס"ט תעקד) כאשר המזונות עולה ביוקר גדול האם נק' רעבון.

45 ולכן גם יצחק ולוי לא נאסרו מטעם, שהעולם שרוי בצער" – כי היתה להם תבואה (כנ"ל סוף סעיף א ובהנמקן בהערות 23, 25).

שבנוסף ללימוד הנ"ל מיוסף, מובא הפסוק שנאמר לגבי נח³⁶, "ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך", וממנו לומדים כי, "בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המטה"; שזהו לכאורה אותו איסור כמו, "בשני רעבון"³⁷ – שבזמן שהעולם שרוי בצער³⁸ אסורים בתשמיש המטה.

ותמוה ביותר: רש"י עצמו בפירושו על התורה³⁹ אומר שנה היה אסור לשמש מטתו, "בכניסתו לתיבה", "מפני שהעולם שרוי בצער"⁴⁰;

כיצד אם כן אומר רש"י, "מכאן שאסור כו'", שהדבר נלמד דוקא, "מכאן", בה בשעה שניתן ללמוד זאת מהפסוק לפני כן לגבי נח?

ד. אצל נח איסור שונה – כי הוא עצמו היה שרוי בצער

הביאור בזה, אשר היא הנותנת: בהוספה (על לשון הגמרא) של המילה, "מכאן" מבהיר רש"י אשר כאן (בדרך הפשט) אין זה אותו איסור כמו אצל נח, משום שכאן כלל לא קיים הטעם האמור שם של, "העולם שרוי בצער"⁴¹:

"העולם שרוי בצער" (במבול) משמעו על העולם בכללו. ואדרבה – לא ביחס לבני אדם, חיות... – עליהם כלל לא ניתן לומר שהם היו או בבחינת, "שרוי בצער" – שהרי כל אלה לא היו במציאות, כמו שנאמר, "וימח את כל היקום"^{41*}.

36 נח ו, יח.

37 להעיר גם מהלימוד בירושלמי ובר"ש שם, בשעת שאת רואה חסרון בא בעולם עשה אשתך גלמודה" (ראה קרבן העדה שם). וראה לקמן הערה 51.

38 כדלקמן מפירוש רש"י (גבי נח). וראה משכיל לדוד כאן. ולהעיר גם מרמ"א או"ח ס"ז ס"ב ד, ה"ה בשאר צרות שהם כרעבון" (וראה עזר מקודש לשו"ע אה"ע סכ"ה ס"ו. מלאכת הקודש לפרש"י כאן).

39 נח שם. ועד"ז ברש"י שם ז, ז (וכבר שקו"ט במפרשים למה הוצרך רש"י לכפול הפירוש, ומוסיף הטעם בפעם הב' דוקא. ואכ"מ). וראה גם רש"י שם ח, טו"י. (40 שם ז, ז).

41 ולהעיר שמשלשון רש"י, "מכאן שאסורו כו' בשני רעבון" משמע, שהוא גדר חדש (ולא ענין, "שרוי בצער"). *41 נח ז, כב.

. . . ועד"ז איז אויך מוכן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט „מקץ“ – כאָפט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין³, דער קץ הגאולה!

דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – „ראיתי והנה מגורת זהב כולה גו"⁴ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה!⁵

די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האָבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער „בכור" פון כל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנש"א)

3 ראה אוה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 13. וש"נ.

4 זכרי' ד, ב.

5 מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם נתון ועסוק בתוקף ("ליגט שטארק") בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר מודמנים לו עוד ענינים הרי הוא מחפש ומצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא עסוק (אין וועלכן ער ליגט) (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים – וענינים שהם עקריים).

בנוגע לבניי, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין), וכיך מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – מונחים ומושקעים הם ב"אחכה

הוספה

בשורת הגאולה

ט.

בשעת אַ מענטש ליגט שטאַרק אין אַ געוויסע זאַך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאַכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאַך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיציין, און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאָן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – „ליגט מען" אין „אחכה לו בכל יום שיבוא", אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאַך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין וחנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח „אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוקק כ, ג.

פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

לקוטי

מקץ

שיחות

1. אצל יצחק ולוי תקופת רעב קצרה; אצל יוסף, שני רעבון

מכיוון שהאיסור הוא מצד זה שקיים מצב של „שני רעבון" – „חזקה" המורה על הנהגה מיוחדת – מובן, כי כל זמן שלא קיימת חזקה, האיסור לא קיים;

ואדרבה: משום שישנו ציווי „פרו ורבו"⁵², הרי כל עוד לא ברור כי קיים מצב של „שני רעבון", מובן כי בדרך הפשט אסור להמנע מפריה ורביה, אסור לבטל מצות עשה מחמת ספק שיתכן ואלו הם „שני רעבון".

ועל פי זה מתורצת ממילא השאלה הנ"ל מיצחק ולוי – אצל יצחק היה (כדיוק לשון רש"י⁵³) רק „שנת רעבון" (לא „שני רעבון"); ובדומה לכך אצל לוי, שהיה זה בתחילת (שלושת החדשים) של שנת הרעב השנית (משום שיוכבד נולדה בסוף השנה השנית של הרעב) – עוד לפני שנוצרה חזקה⁵⁴ של „שני רעבון".

מה שאין כן יוסף ידע ובאופן ברור שהרעב הנוכחי הוא חלק מהנהגה מיוחדת, ומתחילות כעת „שבע שני רעב" – כמסופר ובארוכה בפרשה פתרונו של יוסף, „את אשר אלקים עושה .. יהיו שבע שני רעב"⁵⁴ – לכן אצלו חל האיסור מיד מהיום הראשון⁵⁵.

פעמים רבות יותר (ואומרים כי אלו שני רעבון) – זוהי תקופה של רעב, לא עניין מקרי, אלא דבר של „חזקה".

[על דרך מה שרש"י פירש כבר⁴⁶, שיהודה התיירא „פן ימות גם הוא (שלה) כאחיו", משום ש„מוחזקת היא זו שימותו אנשיה"].

ובדומה לכך בענייננו: אם זוהי רק „שנת הרעב" – בשנה אחת התרחש חידוש, שלא צמחה כל תבואה – הרי אין לך אלא חידוש, זהו דבר ארעי ומחודש לשעתו⁴⁷, מחמת סיבות מקריות בשנה זו שגרמו לכך שהתבואה לא תצמח; אך כאשר אלו „שני רעבון", זוהי הוכחה להמשכיות, תקופה שלמה, הנהגה מיוחדת, הקדוש-ברוך-הוא מביא תקופה של „רעב בעולם"⁴⁸.

וזהו הטעם בפשוטו של מקרא – לאיסור לשמש מטתו בשני רעבון עבור מי שאינו סובל מרעב (ובמילא – לא שרוי בצער) – משום שזהו זמן של „שני רעבון", בה הנהגה מלמעלה אינה באופן של „כל ימי הארץ זרע וקציר... לא ישבותו"⁴⁹, אלא היפך ישובו של עולם, ואם כן אין מקום לעסוק או בציווי פרו ורבו ומלאו את הארץ⁵⁰ – ישובו של עולם⁵¹.

46) וישב לה, יא. וראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה (ע' 216 ואילך) שזהו הטעם להדגשת הכתוב (פרשתנו מב, ד) „ואת בנימין אחי יוסף לא שלח גו' פן יקראנו אסון" – דמכיון שכבר קרה אסון עם אחיו בדרך, לכן חשש שגם עמו יקראנו אסון בדרך. ע"ש באורך.

47) עפ"ז תובן ירידת אברהם למצרים – אע"פ שצטווה ד, שם (בארץ כנען) אעשה לגוי גדול" (רש"י ר"פ לך).

48) להעיר גם מהעמק שאלה לשאלות פ' ויגש (שאלתא לב אות ד) החילוק דשני בצורת ושני רעבון.

49) נח ת, כב. 50) בראשית א, כח.

51) ראה תנחומא נח (יא. ועד"ז תנחומא באבער יז) – בנוגע לנח ויוסף – „שלא יהא הקב"ה עוסק בחורב העולם והוא בונה". ובמ"כ לב"ר פל"א שם, הביא טעם זה בשם הרקאנטי.

אבל אינו מוכרח כלל בפשוטו של מקרא, ובמילא לא לפרש"י – שהרי המבול ה' עונש לדור המבול שהשחית דרכו – וא"כ אורבא צ"ל הטבת דרך על הארץ כו'. ועכ"ל שהטעם שנאסרו בעת המבול הוא (לא מפני טעם זה, כ"א) „מפני שהעולם שרוי בצער" (כנ"ל בפנים סעיף ג). ועיין רש"י בראשית ד, כד"כ.

52) בראשית א, כח (וברש"י „מצווה כו"). נח ט, ז וברש"י.

53) להעיר מלקו"ש שם (ע' 220 ואילך) אימתי הוי חזקה בב' פעמים או ג' פעמים. ע"ש. – [וי"ל דכאן תלוי בשנים דוקא (ולא – בכל וריעה בפ"ע. ולהעיר מב"ב רפ"ג במשנה (בשדה אילן כו'). שם כח, ב) – כי החזקה מורה שהוא זמן של רעב (כפנים בארוכה); וכמוכן ג"כ מלשון רש"י אצל יצחק, שה' „שנה קשה" מכיון שה' „שנת רעבון"].

54) פרשתנו מא, כה ואילך.

55) ואולי יש לומר שזוהי הכוונה בת"י המפרשים (מושב זקנים עה"ת ועוד). וראה טור הארוך וגו"א (כאן) דרך יוסף נאסר מפני שה' יודע כמה זמן יהי' הרעב*, משא"כ לוי

(* ברובותינו בעה"ת כאן הביא בשם ר' יהודה חסיד, דרך נגון נביא ששמע מפי הקב"ה שנתיד להיות רעב כמו יוסף אטור כו'. דדבריו תמוהין (כמו שהקטשה בפתח עינים תענית שם) שהרי מפורש „אסור לאדם כו'".

וע"פ המובאר בפנים שי לתוך, כי כוונתו רק קודם שעברו (החזקה ד)שני רעבון.

(„בשני רעבון“) ואומרים „בשנת רעבון“:

בגמרא, לפני ובסמוך למאמר „אסור לאדם כו“, מדובר אודות השכר של „המרעיב עצמו בשני רעבון“, שזה (כפי שרש"י מפרש שם) „בשכר שמצער עצמו, כשישראל בצער“, ובדומה לכך תיכף לאחר המאמר „אסור לאדם כו“, מובא המאמר „בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן כו“. שמוזה מוכח, כי בדרך ההלכה, טעם איסור זה (אינו כמו בדרך הפשט, כנ"ל, אלא) מחמת העובדה אשר „ישראל שרויין בצער“⁶¹.

ובמילא אי אפשר לומר שהאיסור שייך רק „בשני רעבון“ – משום שגם ב„שנת רעבון“ הרי „ישראל שרויין בצער“.

ט. יוסף נזהר גם לפני שנות הרעב – כדי שלא להוליד בשנים אלה

לפי הביאור הנ"ל בפירושו רש"י, יוסבר דיוק נוסף בענין:

בפסוק כתוב „וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב“, ומזה שהפסוק מדבר אודות הלידה מובן, שלא רק שבשני הרעבון גופא ישנו איסור לשמש... אלא גם תשעה חדשים לפני כן, באופן שההולדה לא תהיה בשני הרעבון – ולכאורה, הרי לשון חז"ל היא „לשמש מטתו בשני רעבון“⁶²?

על פי הנ"ל הדבר מובן: מכיוון שהטעם הוא (לא משום ש„ישראל שרויין בצער“, שאז יש מקום להשמר רק בשני הרעבון עצמם (כאשר קיים הצער) מלעשות פעולה הפכית⁶³ – אלא מצד הזמן, שאז שולטת הנהגה של היפך ישובו של עולם, לכן לא

אה"ע סכ"ה ס"ו, וכן ברמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח – הוא כלשון הש"ס.
 61) כמ"ש ברין ומפרשים הנ"ל הערה 24. ולהעיר מתורת כאן.
 62) כמו שהעיר גם ביפה תואר (השלם) לבי"ר שם.
 63) להעיר מדברי דוד (להט"ו) כאן, דרך תשמיש שהוא לתענוג בעלמא אסור.

ולכן „מכאן“ לומדים, שבכל מקרה בו יודעים בוודאות כי אלו „שני רעבון“ (שהדבר הופך לחזקה), אזי „אסור לאדם לשמש מטתו“.

ז. לוי לא חשש שזו תקופת רעב – כי לא ידע שיוסף פתח החלום

לכאורה ניתן לשאול: בוודאי נתפרסם אז פתרונו של יוסף לחלום פרעה, שיגיעו „שבע שני רעב“, ובפרט שכבר ראו שהדבר מתקיים בפועל – אם כן מדוע לוי לא חשש מאיסור זה? והתירוץ בפשטות: לוי לא ידע אז שפותר החלום הוא יוסף⁶⁴, ואדרבא – ידעו שזהו נער, עבד⁶⁵, וכמו כן ידעו שחרטומי פרעה, פותרי החלומות הקבועים של מלך מצרים לא אמרו כך וכו' – הרי שאסור לו לסמוך על חלום פרעה ועל פתרון של נער עבד ולבטל בשל כך את ציווי השם של „פרו ורבו“.

ובפרט שאפילו בנוגע לחלום של יהודי ישנו כלל (אשר רש"י הביא כבר בפירושו על התורה⁶⁸): „אין חלום בלא דברים בטלים“ – יכול אם כן להיות, שאפילו אם כללות החלום הינו אמתי, הרי הפרט הזה שעתידות לבוא „שבע שני רעב“ („שני רעבון“) הוא מה„דברים בטלים“ שבו.

ח. על פי הלכה האיסור הוא גם ב„שנת רעבון“

על פי זה יובן גם דיוק הלשון בטור⁶⁹ ובשולחן-ערוך⁶⁰ – המשנים מלשון הש"ס

שלא ה' יודע לא נאסר לו – דלפי פשוטו דבריהם תמוהין (כמו שהקשה החיד"א (פתח עינים תענית שם. פני דוד פרשתנו אות ד) בשם גמוקי רבינו ישעי' לחומש), דא"כ כל אדם יהי' מותר לשמש בשני רעבון שהרי אינו יודע כמה שנים יהי' הרעב.
 56) כפשטות הכתובים. וראה ר" ומפרשים שצויינו בהערה 24.
 57) ובפרט ע"פ פרש"י שם (מקץ מא, יב).
 58) וישב לו, יו"ד.
 59) או"ח סתקע"ד. ועד"ז שם סר"מ. אה"ע סכ"ה.
 60) או"ח סתקע"ד שם (אף שבא"ח סר"מ ס"ב, שו"ע

מתאים שבזמן זה יולדו ילדים (ישונו של עולם בפועל).

[אבל זה היה שייך רק אצל יוסף, שידע מראש ובאופן ברור שמגיעות „שני רעבון“, מה שאין כן הלימוד „מכאן“ עבור כל אחד שעליו לבטל את מצות עונתה לא תגרע, ומצות פרו ורבו (כאלה שאינם שייכים לדעת ברור שמגיעות „שני רעבון“), הרי אצלם האיסור הוא רק „לשמש מטתו בשני רעבון“].

י. דברי רש"י מתאימים עם דברי הזהר אודות הנהגת יוסף

כאן רואים כיצד פירוש רש"י על התורה, אשר „לא באתי אלא לפשוטו“⁶⁴, קשור עם „ינה של תורה“⁶⁵, חלק הסוד שבתורה

– כפי שכבר דובר פעם בארוכה⁶⁶, שכשם שבארבעת העולמות עולם האצילות שייך לעולם העשיה דוקא⁶⁷, כך גם חלק הסוד שבתורה (שהוא כנגד עולם האצילות) קשור דוקא עם חלק הפשט⁶⁸ (עולם העשיה) –

בוהר של פרשתנו⁶⁹ מבואר, שימי הרעב היו „ימי הרעה“ ולכן יוסף „סתים מבועי“ [=סגר מעייניו] בשנת הרעב“ (משום שהילדים שנוולדים ממי ש"אפתח מבועי" בהוא זמנא" [=פותח מעייניו בזמן ההוא], נקראים „בנים

64) רש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ.
 65) היום יום ע' כד.
 66) לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 3. שם ע' 279.
 67) ראה לקו"ת בלק סט, סע"ג.
 68) ראה גם לקו"ת ויקרא ה, ד.
 69) רד, א.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

ורים⁷⁰); ואחר כך מסיים הזהר, שיוסף אף נזהר יותר מכך – „דלא מיהב בנין לסטרא מסאבא“ [=שלא לתת בנינים לרוח הטומאה], שהכוונה בזה – כביאורו של אבי בהערותיו על הזהר⁷¹ – שהוא נזהר גם „שההולדה לא תהי' בשנת הרעב (אפילו אם, הילדים הם מהטיפות שקודם שנת הרעב לגמרי)“ שאם .. הולדתם תהי' בשנת הרעב הרי נולדו בדוכתא מסאבא [=במקום טמא] על כל פנים“.

שזה מתאים עם הביאור הנ"ל בפירושו רש"י, שהטעם לאיסור הוא (לא מפני ש„ישראל שרויין בצער“, אלא) מצד הזמן, שזהו מצב (והנהגה) של „שני רעבון“, וכנ"ל בארוכה.

וכאן רואים, שוב, את ה„נפלאות“ בפירושו רש"י על התורה – שבשעה שלומדים פירוש רש"י מתוך הנהגה שהוא נכתב (גם) עבור בן חמש למקרא, ובמילא מפרשים את מילותיו של רש"י כפשוטם

– עד, שאפילו כאשר רש"י מעתיק את לשון הגמרא, אבל הכוונה שלו במילים אלו היא בהתאם לפירושו הפשוט, כפי שהם מתפרשות על-ידי בן חמש למקרא –

אזי בדרך ממילא כמה-וכמה פעמים – מתורצות שאלות ושקלא-וטריא של המפרשים, ונלמדים מכך ענינים נפלאים גם ב„ינה של תורה“.

(משיחת מוצש"ק פ' מקץ תשל"ט)

70) ראה גם י"מ שהובא בריטבי"א (ועוד) תענית שם. גו"א כאן (ובלבד הארה הקשה עליו, ע"ש).
 71) לקוטי לוי"צ לומר ח"א ע' קפד"ה. וראה גם לקולוי"צ לח"ב ע' מה.